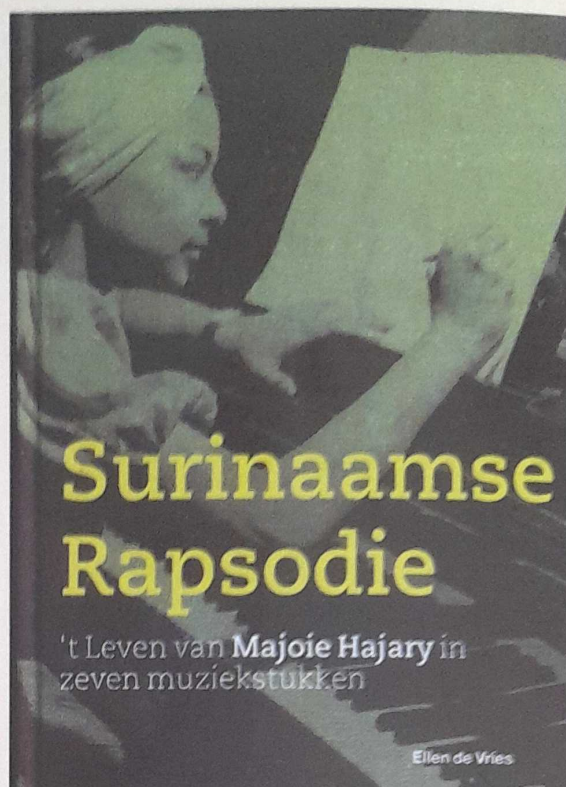

Ellen de Vries – Surinaamse Rapsodie

Afgelopen voorjaar ontving de redactie van dit tijdschrift een uitnodiging voor de boekpresentatie van *Surinaamse Rapsodie*, de biografie van de Surinaamse, in Nederland opgeleide en vooral in het buitenland beroemd geworden pianiste/componiste Majoie Hajary. Ondergetekende had nog nooit van haar gehoord, wat hem bevreemde: na ruim veertig jaar ervaring als muziekjournalist dacht hij de namen van nagenoeg alle pianisten/componisten van betekenis die op een of andere wijze met ons land verbonden waren, wel te kennen. Tijdens het lezen van de biografie ontdekte hij dat Majoie Hajary (spreek uit: *Madzjoefje Házjary*) de auteur is van het in 1989 verschenen boekje *Yoga voor de pianist*, dat ondergetekende destijds in het *Piano Bulletin* (nogal negatief) recenseerde. Dat de auteur uit Suriname kwam en een hele staat van dienst had als concertpianiste en componiste bleef in het boekje in het ongewisse, dus dan ligt het vergeten van haar naam wel voor de hand.

Majoie werd in 1921 in Paramaribo geboren in een gegoede en muzikale familie van gemengde Indiase, Afrikaanse en Chinese afkomst. Haar vader was een vooraanstaand politicus met een functie vergelijkbaar met een minister in ons land. Toen nog Rieke genaamd, kreeg ze al op jonge leeftijd pianoles van de Joodse pianiste Elly Fernandes, die het begaafde meisje, dat spoedig ook begon te componeren, snel op een verrassend hoog niveau wist te brengen.

Riekes talent werd opgemerkt door het Nederlandse acteuursechtpaar Elly van Stekelenburg en Jan Mulder, dat bij de familie Hajary over de vloer kwam tijdens hun tournee met toneelopvoeringen in Paramaribo. Zij adviseerden Majoie naar Amsterdam te gaan om daar aan het conservatorium te gaan studeren. Zo gezegd, zo gedaan, en Mulder en Van Stekelenburg namen de vijftienjarige Majoie (zoals ze zich toen ging noemen) na haar aankomst in Amsterdam bij wijze van pleegdochter in huis. Jan Mulder ging zich toen ook opwerpen als haar concertmanager. Aan het Amsterdamsch Conservatorium studeerde Majoie piano bij Nelly Wagenaar en compositie bij Willem Andriessen. Al voordat zij in 1942 voor haar eindexamen hoofdvak piano was geslaagd, ging zij op grote schaal concerten. Op haar programma's stonden niet alleen de werken van Liszt en Chopin, maar stevast ook haar

eigen composities. Ze trad veelvuldig met orkest op, met name in Liszts Eerste Pianoconcert, zowel in Nederland als in Duitsland (waarover hieronder meer).

Haar vroege composities waren aanvankelijk deels op de Franse leest van de Groupe des Six geschoeid, maar ook verwerkte zij er volksliedjes uit haar geboorteland Suriname in. Haar debuutpublicatie was *Zonnestraaltjes* (1941), een bundel op teksten van Margot Vos voor de Nederlandsche Omroep gearrangeerde liedjes.

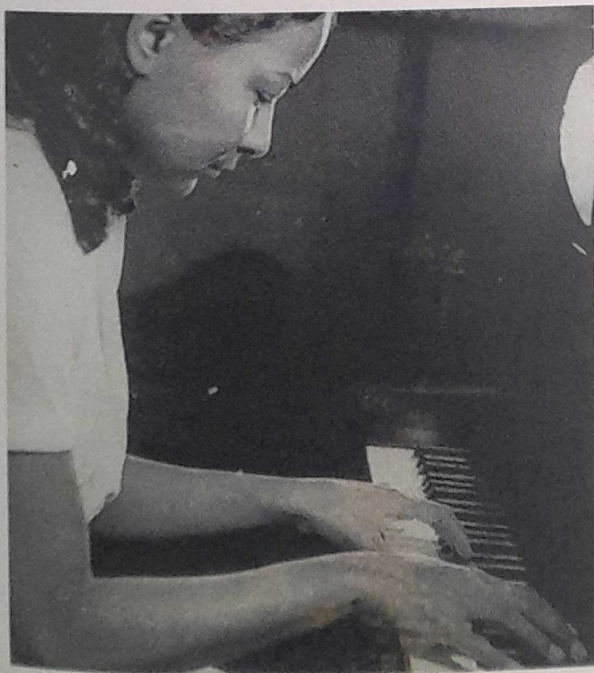
In 1946 verhuisde de inmiddels volwassen Majoie naar Caracas in Venezuela. Daar, maar ook op Aruba, Curaçao en in Suriname, gaf zij in die jaren veel concerten. In 1949 treffen we haar in Parijs, waar ze bij muzikale kopstukken als Nadia Boulanger, Henri Büsser en Louis Aubert compositie en contrapunt studeerde, en piano bij Yves Nat. In die jaren raakte zij nauw bevriend met de Spaanse pianiste Alicia de Larrocha.

Tot haar dood in 2017 zou Majoie in Frankrijk blijven wonen, maar aanvankelijk zwierf zij nog een aantal jaren over de hele wereldbol. Dat had te maken met haar huwelijk met de Fransman Roland Garros. Nee, dit is niet de in 1918 omgekomen Franse vliegenier en oorlogsheld naar wie het bekende Parijse tennisstadion is vernoemd, maar diens neef en naamgenoot. Deze Garros had een baan bij de luchtvaartmaatschappij

Air France, waarvoor hij met zijn vrouw steeds weer op andere plekken in de wereld werd gestationeerd: in Madagaskar, Congo en Japan. Majoie zag kans in die verre streken te blijven concanderen. Beeldschoon als het donkere in exotische kledij gehulde meisje was, gaf zij zich uit voor een Indiase prinses, wat de Surinaamse natuurlijk allerminst was. Mede door deze fraude, want dat was het, maar zeker ook door haar sublieme techniek en originele programma's wist zij overal het publiek steevast om haar piano-vingers te wikkelen. De recensenten bejubelden haar, maar sommige van hen schreven dat haar spel rijpheid miste.

Majoie's huwelijk, begonnen als een romance, werd in de loop der jaren een nachtmerrie. Dit kwam doordat Garros niet accepteerde dat zijn vrouw wilde blijven optreden. Uiteindelijk riep hij: "Ga maar terug naar je kokosland!" Een echtscheiding was toen onvermijdelijk. Hierna bleef 'Madame Roland Garros' in een voorstad van Parijs wonen. Ze probeerde zich van een inkomen te voorzien via grote projecten, zoals het schrijven van een opera en oratoria en het opnemen van langspeelplaten, maar dat lukte onvoldoende. Daarom moest zij werk aannemen als vertaalster (van onder ander Multatuli's *Max Havelaar* in het Frans) en had zij een kantoorbaan.

Op 25 augustus 2017 overleed Majoie Hajary, 96 jaar oud, in Neuilly-sur-Seine, waar ze de laatste jaren van haar leven een klein appartement bewoonde. Ze werd in haar woonplaats begraven

Majoie Hajary.

met in haar kist een kruikje Surinaamse aarde. Op haar marmeren grafsteen staat gebeiteld: 'Majoie HAJARY, Mme Roland GARROS Pianist – compositeur 1921-2017'. Daarmee werd benadrukt dat zij leefde voor de muziek, al kon zij daar door allerlei omstandigheden het grootste deel van haar leven niet van leven.

In deze recensie het gehele, zeer lange en bewogen leven van Majoie samenvatten kan helaas niet. Wie daarin geïnteresseerd is, moet zeker deze wetenschappelijk gedocumenteerde en toch prettig leesbare biografie aanschaffen. Het gebonden en schitterend vormgegeven boek bevat honderden eindnoten, een stamboom, een complete oeuvrelijst, talloze zwart-witfoto's van portretten uit haar familiealbums naast concertprogramma's, et cetera.

Ellen de Vries gaat even diep in op het leven van de hoofdpersoon als op haar composities. Daaronder bevindt zich een twintigtal pianowerken, waaronder een *Hindoestaanse Fantasie* voor piano en orkest. Bijzonder de moeite waard zijn haar sfeervolle *Pièces enfantines* in Franse stijl en haar veel abstractere aan Alicia de Larrocha opgedragen *Sonate pour Alicia*. Ondergetekende kon de kwaliteit van beide werken vaststellen toen deze tijdens de boekpresentatie in het Nederlands Muziek Instituut werden uitgevoerd door Roderigo Robles de Medina. Een integrale registratie van deze presentatie is op YouTube te bekijken.

Bijzonder van Hajary is dat zij mogelijk de eerste Europese componist van *fusion*-muziek uit de tweede helft van de twintigste eeuw was: ze gebruikte veelvuldig etnische thema's, niet alleen uit Suriname, maar eveneens uit India, Afrika en Japan. Daarbij maakte ze ook gebruik van Aziatische muziekinstrumenten, die zij in composities combineerde met westerse klassieke instrumenten, zoals de piano.

Van dit alles kan de lezer van De Vries' boek zich op de hoogte stellen via QR-codes in de tekst die linken naar geluidsopnames. Daar is ook Hajary zelf te horen in op de piano ingespeelde thema's uit haar levenswerk: het oratorium *Pienauwiekie* (Surinaams voor de week voor Pasen).

Aan het slot van deze bespreking moet nog worden ingegaan op de onbekendheid van Majoie Hajary in ons land. Hoe komt dat? Er zijn meerdere zeer uiteenlopende redenen voor te bedenken.

Feit is dat er in ons land tot op heden nauwelijks belangstelling is voor de 'klassieke' muziekcultuur die Suriname wel degelijk heeft gekend. Slechts één componist uit dat land, Johannes Nicolaas Helstone (1853-1927), werd in de afgelopen jaren in de schijnwerpers gezet. Diens werken zijn nog diep in de Romantiek geworteld. Hoe anders is het oeuvre van Majoie Hajary, die in zekere zin een Surinaamse Liszt of Bartók genoemd kan worden: net als beide Hongaarse componisten verwerkte zij de volksmuziek uit haar geboorteland en die uit India en Afrika in het idioom van de eigentijdse, westerse muziek. Wie een indruk van een pianowerk van Hajary wil krijgen vindt in het boek haar complete *Surinaamsche Rhapsodie* in het handschrift van de componiste, full colour afgedrukt.

Een tweede reden dat Hajary vergeten is, heeft alles te maken met het feit dat zij maar kort in Nederland werkzaam is geweest, veel over de wereld heeft gezworven en uiteindelijk haar domicilie in Parijs vond. Ook de tegenwerking van haar man speelt een rol in het achterblijven van Hajary's bekendheid, alsmede de slechte financiële situatie van de componiste na de scheiding.

Er is nog een reden dat zij in Nederland niet heeft kunnen aarden. Het werd in bovenstaande levensbeschrijving nog even verzwegen, maar moet zeker genoemd worden, want Ellen de Vries behandelt dit uitvoerig: Hajary had zich tijdens de bezetting ingeschreven bij de door de Duitsers ingestelde Kultuurkamer. Dat was in de oorlog de enige mogelijkheid om te blijven optreden. Majoie maakte daar volop gebruik van en gaf concerten tot in Duitsland en Oostenrijk. Hoewel ze door haar afkomst absoluut niet Arisch was, viel zij zeer in de smaak bij de Duitse bezetters, vanwege haar Indiase wortels. De bezetters benoemden Majoie tot *Ehrearier*, wat haar veel privileges gaf. Dit heulen met de Duitsers valt niet goed te praten, maar als verzachtende omstandigheid kan dienen dat het onervaren, jonge meisje uit Suriname hierin werd meegenomen door haar pleegouders, die pro-Hitler waren. Jan Mulder ontpopte zich zelfs als een actief lid van de NSB en werd hierom na de oorlog veroordeeld tot een beroepsverbod van tien jaar. Majoie vreesde hier ook voor en week met haar plaagvader enige tijd uit naar diens familie in de Verenigde Staten. Uiteindelijk werd zij in 1949 vrijgesproken en kon dus ongehinderd blijven

optreden. In het Coda van haar boek bespreekt Ellen de Vries deze moeilijke kwestie uitvoerig en zeer gewogen, als zij zich afvraagt: "wat als?"

De Vries heeft haar uiterste best gedaan het leven en de muziek van Majoie Hajary zo compleet en evenwichtig mogelijk voor het voetlicht te brengen. Zij kon dit doen, omdat Hajary's complete archief, inclusief uitgebreide briefwisselingen en concertprogramma's, door haar zoon Sébastien Garros aan het Nederlands Muziek Instituut is geschonken. Daar bevinden zich ook Majoie's composities, in autograaf of print. Uitgaven zijn (nog) niet beschikbaar. Wel is er de website majoiehajary.org met daarop een database, stamboom, tijdslijn en een overzicht van Hajary's concerten.

CL

Ellen de Vries, Surinaamse rapsodie – 't Leven van Majoie Hajary in zeven muziekstukken. Waanders Uitgevers, Zwolle 2025. ISBN 97894626089, NUR 681. Gebonden, talrijke zwartwit en fullcolour illustraties, 288 pp.

Marcel Baudet – Pianogeheimen

De aankondiging van dit boek werd al in Piano Bulletin 2025 nr. 1 gepubliceerd. Gezien het belang van Pianogeheimen volgt hieronder nog een inhoudelijke bespreking door Emanuel Overbeek, die niet tegelijk met Marcel Baudet in de redactie van dit tijdschrift zat.

Dit boek samenvatten is vrijwel onmogelijk. Het is een bundeling van gesprekken die pianist en pianopedagoog Marcel Baudet in de loop der jaren voor *Piano Bulletin* heeft gevoerd met vele pianisten: Nederlanders en buitenlanders, van verschillende generaties, de één meer pedagoog en de ander meer concertpianist. Achtereenvolgens selecteerde Baudet zijn gesprekken met Peter Norris, Vlado Perlemuter, Theo Bruins, Herman Uhlhorn, Jos van Immerseel, Frédéric Meinders, Håkon Austbø, Hans Henkemans, Detlef Kraus, Willem Brons, Ronald Brautigam, Claude Coppens, Jan Wijn, Rian de Waal, György Sëbok, Naum Grubert, France Clidat plus een in memoriam voor George van Renesse.

Het oudste interview dateert van 1983, het jongste van 2011. Aan de orde komen onder meer de trouw aan de partituur, het belang en de betrekkelijkheid van nationale speelstijlen, de omgang met podiumspanning, de relatie in les-